

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

**Remittering av EU-kommissionens förslag till
Europaparlamentets och rådets förordningar för perioden
2028-2034****Sammanfattning**

Region Gotland har getts möjlighet att lämna remissvar på Europeiska kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordningar för programperioden 2028–2034.

Region Gotland har valt att yttra sig över de förordningar som bedöms vara mest relevanta utifrån vårt uppdrag som regionalt utvecklingsansvariga i Gotlands län, samt med hänsyn till våra erfarenheter från den pågående programperioden och arbetet med de befintliga strukturfonderna. Förordningarna är tre till antalet och rör *förordningen för de nationella och regionala partnerskapsplanerna, förordningen för regionalfonden (ERUF), sammanhållningsfonden (CEF) och Interreg, samt förordningen för socialfonden (ESF).*

Region Gotland noterar, avseende de förordningsförslag som rör ERUF, CEF och Interreg samt ESF, att den övergripande ambitionen enligt EU-kommissionens förmenande är att förenkla regelverken och öka flexibiliteten. Samtidigt identifierar Region Gotland risker med ambitionen att stärka resultatstyrningen och gå mot en mer prestationsbaserad modell. Region Gotland är kritisk till delar av EU-kommissionens förslag avseende de nationella och regionala partnerskapsplanerna.

Region Gotland förutsätter att Sverige avser att driva en genuin process där regioner och kommuner är delaktiga i hela arbetsprocessen och att det sker en styrning av nationella myndigheter så att de prioriterar flernivå- och flerpartsamverkan. Region Gotland bedömer att detta är en förutsättning för att EU-kommissionens förslag över huvud taget ska fungera i en nationell kontext.

Yttrande

Region Gotland har granskat förslaget till EU kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordningar för perioden 2028-2034 och väljer att svara på följande tre förordningar:

- Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om inrättande av Europeiska fonden för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, jordbruk och landsbygd, fiske och sjöfart, välbefinnande och säkerhet för perioden 2028–2034 och om ändring av förordning (EU) 2023/955 och förordning (EU,Euratom) 2024/2509
- Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska fonden för regional utveckling inbegripet för europeiskt territoriellt samarbete (Interreg) och Sammanhållningsfonden som del av den fond som inrättats genom förordning (EU) [...] [förordningen om Nationella och regionala partnerskapsfonden] och om fastställande av villkor för genomförandet av unionsstöd till regional utveckling 2028–2034 (COM/2025/552)
- Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska socialfonden som en del av den nationella och regionala partnerskapsplanen enligt förordning (EU) [NRPförordningen] och om villkor för genomförandet av unionens stöd till sysselsättning av god kvalitet, kompetens och social inkludering under perioden 2028–2034 (COM/2025/558)

Yttrandets disposition:

1. Yttrandet inleds med *övergripande ställningstaganden*, vilket tar upp Region Gotlands primära ståndpunkter gällande förslaget som helhet, baserat på en samlad bedömning av de tre enskilda förordningarna (s.3).
2. Därefter följer en mer detaljerad redogörelse för Region Gotlands huvudsakliga kritik och ställningstagande rörande *förordningen för de nationella och regionala partnerskapsplanerna* (s.4–6).
3. Slutligen behandlas de *enskilda förordningarna* mer ingående var för sig, med specifika hänvisningar till artiklar och lydelse som bedömts vara särskilt relevanta (s.7–13).

1. Övergripande ställningstagande

- Region Gotland ser en risk i sammanförandet av jordbrukspolitiken med övriga politikområden i ett och samma utgiftsområde. Detta kan leda till att ett eller flera politikområden åsidosätts för ett annat, vilket kan ha en negativ effekt på den långsiktiga regionala utvecklingen som helhet.
- Region Gotland betonar att nästa programperiod måste fortsätta stödja långsiktiga investeringar och inte urholkas till förmån för kortsiktiga krisinsatser.
- Det är avgörande att den regionala nivån får tydligt inflytande och delaktighet över framtagandet, utformningen, implementeringen, uppföljningen och utvärderingen av de nationella och regionala partnerskapsplanerna. Detta bedömer vi är en förutsättning för att EU-medel används ändamålsenligt och effektivt.
- De regionalt utvecklingsansvariga aktörerna har en central roll i genomförandet av sammanhållningspolitiken och utgör idag en viktig mobiliserande kraft för fonderna i den innevarande programperioden. Genom sitt uppdrag att leda och samordna det regionala utvecklingsarbetet ansvarar regionerna för att informera och mobilisera aktörer, stödja projektutveckling samt följa upp och utvärdera insatser. Denna funktion är avgörande för ett effektivt genomförande och goda resultat. Regionernas roll ska inte underskattas och det är av yttersta vikt att inkludera dessa i genomförandet av nästa programperiod.
- Region Gotland framhåller att förutsättningarna för hållbar regional utveckling varierar mellan olika delar av landet. Ett territoriellt och platsbaserat perspektiv är därför nödvändigt för att medlen ska ge största möjliga nytta. Särskild uppmärksamhet bör ägnas de geografiska och territoriella förutsättningarna för regioner som har unika utmaningar kopplade till öar och skärgårdar. Region Gotland framhåller därav betydelsen av artikel 174. Artikel 174 lyfter uttryckligen öar, glesa regioner och områden med varaktiga geografiska nackdelar. Dessa territoriella perspektiv måste omhändertas tydligt i de nationella och regionala partnerskapsplanerna. Oaktat EU-kommissionens förslag, skulle Region Gotland välkomna nationella verktyg för territoriell säkring.
- Region Gotland vill särskilt betona vikten av att nästa programperiod och dess genomförande fortsatt bygger på partnerskapsprincipen som styrande grund. Regionen Gotland förespråkar en konsekvent tillämpning av partnerskapsprincipen och flernivåsamverkan genom hela programcykeln, vilket säkerställer ett reellt regionalt inflytande över prioriteringar och strategiska vägval som svarar upp mot faktiska behov på en regional och lokal nivå. Detta är avgörande för att uppnå synergier och effekter i linje med de regionala utvecklingsstrategiernas mål.

- Region Gotland ser med oro på att förslaget innebär en ökad centralisering av ansvarsfördelningen till förmån för nationell nivå. Därtill är det till nackdel för regional nivå och för kontakterna mellan regional nivå och kommissionsnivån. Sammantaget riskerar det att försvaga både det regionala inflytandet, vilket är nödvändigt för ett ändamålsenligt och effektivt genomförande av nästa programperiod och de nationella och regionala partnerskapsplanerna. Region Gotland understryker även vikten av EU:s närhetsprincip. Ett effektivt genomförande kräver regional närvaro, kunskap och erfarenhet, vilket inte kan uppnås om ansvaret koncentreras enbart till nationella myndigheter utan regional förankring.
- Region Gotland vill uppmärksamma risken i att smart specialisering (S3) förbises i det förslag som presenteras av EU-kommissionen. Under innevarande programperiod har resurser lagts på att organisera och samordna arbetet kring S3 mellan regioner, inte minst i programområdet Småland och Öarna. Vi ser en risk att förslaget försvagar ett viktigt verktyg för regional omställning, innovationskraft och konkurrensförmåga, samt underminerar ett långsiktigt strategiskt utvecklingsarbete som påbörjats inom ramen för innevarande programperiod.

2. Särskilda ställningstaganden avseende förordningen om de nationella och regionala partnerskapsplanerna

i. Avsaknad av obligatoriskt krav på geografiska och territoriella kapitel i de nationella och regionala partnerskapsplanerna

- Region Gotland är kritisk till att EU-kommissionens förslag till ramförordning inte innehåller ett tydligt och bindande krav på regionala eller territoriella kapitel i de nationella och regionala partnerskapsplanerna (NRPP). Ett sådant krav är avgörande för att säkerställa att sammanhållningspolitikens grundläggande principer bevaras och får genomslag i praktiken.
- Sammanhållningspolitiken bygger på partnerskapsprincipen, vilket innebär ett brett deltagande och ett starkt inflytande för den lokala och regionala nivån i både planering och genomförande. Denna princip riskerar att försvagas om det inte finns bindande skrivningar som tydligt reglerar den regionala nivåns roll och delaktighet i hela processen – från programmering till genomförande, uppföljning och utvärdering.
- Region Gotland menar att en platsbaserad utgångspunkt, där varje region ges möjlighet att bidra utifrån sina specifika förutsättningar, är en förutsättning för att EU-medlen ska användas ändamålsenligt, effektivt och ge största möjliga nytta. Att göra regionala kapitel obligatoriska i de nationella och

regionala partnerskapsplanerna skulle inte bara säkerställa detta, utan också öka programmets relevans och effektivitet.

- Flerparts- och flernivåsamverkan, där aktörer på olika nivåer samverkar mot gemensamma mål, är en annan bärande princip i sammanhållningspolitiken. För att denna styrningsmodell ska fungera krävs att regionerna – som enligt lagen (2010:630) har det regionala utvecklingsansvaret – ges ett tydligt mandat i programmeringen och genomförandet av partnerskapsplanerna. Regionerna besitter omfattande kunskap och erfarenhet av planering, mobilisering och genomförande av EU-program, och denna kompetens måste tas till vara för att skapa ett effektivt och ändamålsenligt genomförande. När den regionala nivån inte involveras tidigt i utformningen av program och planer uppstår problem längre fram i genomförandet.
- Vidare vill Region Gotland betona vikten av att partnerskapsplanerna utformas i nära samspel med de regionala utvecklingsstrategierna och de regionala styrkeområdena kopplat till smart specialisering. Dessa strategier identifierar områden som är särskilt viktiga för regional tillväxt och omställning. Den nuvarande och föregående programperioden har visat att ett sådant arbetssätt är framgångsrikt, då det säkerställer att EU-medlen bidrar till långsiktigt hållbar utveckling i linje med regionala prioriteringar.
- Region Gotland vill framhålla att kommuner och regioner står för en stor del av den medfinansiering som krävs för EU:s stödandelar. Om de regionalt och lokalt inriktade insatserna reduceras eller försvinner riskerar även denna medfinansiering att minska, vilket skulle försvaga den uppväxlingseffekt som EU-medlen i dag möjliggör.
- Sammanfattningsvis anser Region Gotland att avsaknaden av obligatoriska regionala och territoriella kapitel i partnerskapsplanerna riskerar att försvaga sammanhållningspolitikens grundläggande principer och minska politikens effektivitet. Ett tydligt regionalt inflytande och en platsbaserad utgångspunkt behöver därför garanteras i den slutliga förordningstexten.

ii. Avsaknad av resonemang kring risker och hur den prestationsbaserad förvaltnings- och utbetalningsmodell kan påverka den regionala och lokala nivån.

- Region Gotland ser positivt på ambitionen att öka resultatstyrningen inom EU:s sammanhållningspolitik, men konstaterar att kommissionens förslag till prestationsbaserad förvaltnings- och utbetalningsmodell väcker flera frågor och risker som inte adresseras tillräckligt i förordningstexterna.
- Enligt kommissionen är syftet med den nya modellen att ge medlemsstaterna större flexibilitet att hantera sina specifika utmaningar och kombinera

investeringar och reformer inom ramen för de nationella och regionala partnerskapsplanerna. Till skillnad från dagens kostnadsbaserade system ska utbetalningar ske först när uppsatta mål och delmål uppnåts, för att säkerställa ägandeskap och resultat. Detta innebär en genomgripande förändring i logiken för hur EU:s stöd hanteras jämfört med innevarande programperiod, och Region Gotland bedömer att det kan få konsekvenser för både regional och lokal nivå.

- En central fråga gäller riskfördelningen. Förordningen tydliggör inte var ansvaret för risk ska ligga om delmål inte uppnås och medel uteblir, vilket skapar osäkerhet. Det är av största vikt att risken inte förskjuts till projektägare på lokal och regional nivå. Om mindre aktörer, som ofta är avgörande för att driva utveckling och bidra till måluppfyllelse på en regional och lokal nivå, förväntas bära den ekonomiska risken vid utebliven måluppfyllelse på nationell nivå, finns en uppenbar risk att dessa avstår från att delta. Detta skulle i praktiken kunna minska mångfalden av aktörer och urholka genomförandet av EU-programmen.
- En prestationsbaserad modell riskerar också att skapa incitament för att prioritera mer ”säkra” projekt med förutsägbara resultat framför mer innovativa och utforskande initiativ som ofta innebär större osäkerhet men samtidigt kan ge större långsiktig effekt. Det vore olyckligt om systemet leder till att mod och nytänkande missgynnas till förmån för låg risk och kortsiktiga resultat.
- Region Gotland noterar även att de indikatorer som föreslås i förordningens bilagor huvudsakligen mäter resultat på nationell nivå. Det finns inga indikatorer som fångar den regionala eller lokala dimensionen av genomförandet. Detta riskerar att osynliggöra de variationer och förutsättningar som finns mellan olika regioner, vilket i sin tur kan leda till felriktad uppföljning och styrning. En verkligt platsbaserad politik kräver att indikatorer och bedömningskriterier kan anpassas till regionala och lokala kontexter. Det är därför avgörande att regionerna ges inflytande i utformningen av indikatorerna, så att prestation och resultat bedöms i sin geografiska och strukturella kontext.
- Vidare måste nationell nivå säkerställa att den prestationsbaserade logiken i EU:s fonder är förenlig med det svenska systemet för nationell medfinansiering. I dag är nationella stödordningar i huvudsak kostnadsbaserade, vilket innebär att projektägare kan behöva hantera två parallella regelverk med olika logiker. Detta riskerar att leda till ökad administrativ börda, rättslig osäkerhet och minskad effektivitet i genomförandet.

- Sammanfattningsvis menar Region Gotland att EU-kommissionens förslag saknar ett tillräckligt utvecklat resonemang om de risker och konsekvenser som den prestationsbaserade förvaltningsmodellen kan medföra på regional och lokal nivå. För att modellen ska fungera rättvist och effektivt krävs tydligare skrivningar om riskfördelning, regionalt inflytande vid utformningen av indikatorer samt en bättre samordning med nationella system för finansiering.

3. Särskilda ställningstaganden avseende de tre enskilda förordningarna

Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om inrättande av Europeiska fonden för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, jordbruk och landsbygd, fiske och sjöfart, välstånd och säkerhet för perioden 2028–2034 och om ändring av förordning (EU) 2023/955 och förordning (EU, Euratom) 2024/2509

- EU-kommissionen motiverar de nationella kuverten med syftet att skapa ägarskap hos de enskilda medlemsstaterna och säkerställa att åtgärderna är ändamålsenliga utifrån nationella och regionala behov (s.6). Region Gotland framhåller dock att ett lyckat genomförande av de nationella och regionala partnerskapsplanerna, utifrån vår erfarenhet, är direkt kopplat till hur väl utformning, planering, genomförande, uppföljning, utvärdering och lärande sker i relation till flernivåsamverkan. Vikten av att inkludera den regionala och lokala nivån i samtliga delar får inte förbises.
- Region Gotland anser, i linje med EU-kommissionens förslag, att ett delat ansvar för förvaltningen mellan medlemsstaterna och EU ger förutsättningar för att ta hänsyn till flernivåsamverkan och inkludera regionala och territoriella perspektiv. Regionen instämmer också i att modellen kan leda till ett enklare genomförande, eftersom den bygger vidare på de nationella strukturer som redan finns för förvaltningen av EU-medel med nationellt fördelade ramar (s.8).
- Samtidigt framhåller Region Gotland att det är av yttersta vikt att de regionala behoven tas i beaktande, särskilt ur ett geografiskt och territoriellt perspektiv. Det finns även en stor möjlighet på nationell nivå att synkronisera och samordna de befintliga nationella finansieringsinstrumenten hos olika myndigheter (till exempel Energimyndigheten, Vinnova, Formas) för att stödja genomförandet av de nationella och regionala partnerskapsplanerna. Detta är i linje med artikel 71, punkt 11 (s.107), där medlemsstaterna ges möjlighet att inkludera finansiella instrument, nya eller befintliga, i partnerskapsplanerna, under ansvar av den förvaltande myndigheten. Detta bör ses som ett led i att säkerställa god finansiell kapacitet i hela landet och undvika att lägga hela medfinansieringskravet på den regionala och lokala nivån, inklusive enskilda projektaktörer (artikel 20, punkt 1, s.52).

- Region Gotland ser en risk med den föreslagna prestationsbaserade utbetalningsmodellen, där utbetalningar från EU till medlemsstaterna är villkorade av uppnådda delmål och överenskomna villkor. Regionen delar inte uppfattningen att ett genomförande baserat på förutbestämda mål automatiskt säkerställer bättre samordning, kostnadseffektivitet och ansvarstagande (s.8). Istället menar Region Gotland att effektiv och ändamålsenlig hantering av EU-medel bygger på hur väl flernivåstyrning implementeras och hur flernivåsamverkan mellan nationella myndigheter och regioner – med regionalt utvecklingsansvar – fungerar. Regionen ser även en risk att mindre resurssvaga aktörer inte kan bära kostnader över tid, vilket kan leda till att aktörer avstår från att söka medel och driva utvecklingsinsatser i nästa programperiod.
- Region Gotland ser positivt på ambitionen att förenkla redovisning genom enhetskostnader, klumpsummor och schablonbelopp, samt att de nationella kuverten och partnerskapsplanerna följer ett gemensamt regelverk (s.9; paragraf 25, s.21). Erfarenheten från nuvarande programperiod visar att utvecklingsaktörer ofta kämpar med administration och tolkning av olika regelverk beroende på EU-fond, och en förenkling välkomnas.
- Region Gotland understryker vikten av partnerskapsprincipen, som är central för genomförandet av de nationella och regionala partnerskapsplanerna. Regionen betonar att den regionala och lokala nivån måste inkluderas i partnerskapen som varje medlemsstat arbetar med i framtagandet av partnerskapsplanerna och Interreg-planen (paragraf 24, s.20; artikel 6, s.41). Flernivåsamverkan som säkerställer delaktighet från regionala och lokala aktörer och betonar att nationell nivå måste säkerställas i planering, utformning, genomförande, uppföljning och utvärdering av partnerskapsplanerna. Regionen välkomnar särskilt lydelsen om ”bottom-up approach” i artikel 6, vilket aktualiserar det framtida partnerskapets behov av en effektiv och välfungerande flernivåsamverkan (punkt 2, artikel 6, s.41).
- Region Gotland ser positivt på att EU-kommissionen, tillsammans med medlemsstaterna, ska koordinera och säkerställa synergier mellan Fonden och andra EU-program och instrument (punkt 5, artikel 7). Regionen understryker att nationella myndigheter måste säkerställa att nationell finansiering stärker genomförandet av partnerskapsplanerna, i enlighet med artikel 11, punkt 1 (s.46). Exempelvis har samarbete mellan regionalfonden och myndigheter som Formas medfinansierat gemensamma utlysningar, vilket varit ett gott exempel på koordination.
- Region Gotland är kritisk till att medlemsstaterna endast har möjlighet att inkludera regionala och territoriella kapitel i partnerskapsplanerna (paragraf 29, s.22; artikel 21, punkt 2, s.52). Regionen anser att detta bör vara

obligatoriskt, då utveckling måste vara platsbunden och ta hänsyn till regionala och territoriella förutsättningar. Utan detta riskerar glesbefolkade och isolerade regioner, som öar och skärgårdar, att ställas mot orättvisa konkurrensvillkor och att partnerskapsplanerna gynnar resursstarka organisationer i tätbefolkade områden.

- Region Gotland välkomnar resonemanget i paragraf 31 (s.22–23) om att landsbygds- och kustområden bör ha tillgång till finansiering genom lämpliga mekanismer. Detta kan inkludera politiska åtgärder, samordning av EU-, nationella, regionala och lokala policyer, samt kapacitetsuppbyggnad riktad mot både förvaltning och stödmottagare. Regionen understryker vikten av att ta hänsyn till det regionala, territoriella och geografiska perspektivet, till exempel artikel 22, punkt 2.f(iii), som betonar behovet hos gränsregioner, glesbefolkade regioner och öar (s.55). Som Sveriges enda ö-region är detta särskilt relevant för Gotland.
- Region Gotland ser positivt på inrättandet av EU-faciliteten för transnationella projekt och krisreserv (paragraf 39, s.24), men vill understryka att olika typer av utvecklingsaktörer, inte bara resursstarka aktörer i redan befintliga täta samverkansstrukturer, måste kunna söka och delta i de transnationella projekten.
- Region Gotland välkomnar artikel 25.b (s.60), som lyfter halvtidsutvärderingens fokus på territoriella behov, och betonar partnerskapsprincipen och flernivåsamverkan för att inkludera regional och lokal nivå. Regionen framhåller också att befintliga nationella strukturer bör byggas vidare inför nästa programperiod (artikel 49, punkt 1–10, s.82–83) och att förvaltande myndigheter ska stärka administrativ kapacitet och främja policylärande och experimenterande (artikel 51.f, s.84).
- Region Gotland välkomnar artikel 51.g (s.84), om utbetalning inom 80 dagar efter rekvisering, då långa handläggningstider är särskilt utmanande för utvecklingsaktörer som är organisatoriskt mindre, ofta belägna i glesbefolkade och territoriellt avgränsade regioner som Gotland. Regionen ser också positivt på artikel 54.1 (s.87) om övervakningskommittéer och betonar representation från öar och skärgårdar.
- Region Gotland framhåller vikten av att nationell nivå säkerställer god finansiell kapacitet för medfinansieringskrav i hela landet och att finansiella instrument är anpassade till partnerskapsplanerna, något EU-kommissionen inte tydligt kravställer (artikel 58, s.90–91). Regionen ser även risker med den prestationsbaserade modellen och återbetalningskrav (artikel 68, 1.e–2, s.104), och betonar att dessa bör hanteras på nationell nivå, inte regional eller lokal nivå.

- Region Gotland framhåller vikten av artikel 71 (territoriella och lokala samarbetsinitiativ, s.111) och artikel 75 (integrerad territoriell och urban utveckling, s.112), och menar att medlemsstaterna måste säkerställa stöd för landsbygdsregioner, öar, skärgårdar och kustområden.
- Sammantaget bedömer Region Gotland att den regionala och lokala nivån inte är tillräckligt tydligt uttryckt och kravställd i EU-kommissionens förslag. För Gotlands län, som ett litet, insulärt och isolerat län med särskilda behov och utmaningar, är det avgörande att regionala perspektiv, inklusive territoriella och geografiska skillnader, tas i beaktande och att dessa inkluderas som obligatoriska kapitel i de nationella och regionala partnerskapsplanerna.
- För öar och skärgårdar i norra Europa, särskilt i Östersjöområdet, utgör det insulära läget ett territoriellt faktum som är bestående. Öar och skärgårdars särskilda särdrag och hinder som ställer, i likhet med andra regioner som omnämns i artikel 174, krav på platsanpassade insatser. Region Gotland anser därför att Sverige skulle tjäna på att parallellt med EU:s kommande strategi om öar och kustregioner utveckla en egen nationell ö-politik. Den senare behöver få genomslag i utformningen av de nationella och regionala partnerskapsplanerna.

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska fonden för regional utveckling inbegripet för europeiskt territoriellt samarbete (Interreg) och Sammanhållningsfonden som del av den fond som inrättats genom förordning (EU) [...] [förordningen om Nationella och regionala partnerskapsfonden] och om fastställande av villkor för genomförandet av unionsstöd till regional utveckling 2028–2034 (COM/2025/552)

- Region Gotland välkomnar EU-kommissionens ambition att undvika överlappningar mellan olika fonder och program, samt att den Europeiska regionalfonden fortsatt anses vara ett viktigt verktyg för att adressera regionala skillnader mellan medlemsstater (Artikel 176 TFEU).
- Region Gotland ser positivt på att kommissionen i sin utvärdering av innevarande programperiod konstaterar att: "Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) och Sammanhållningsfonden är väl lämpade för att stödja territoriell sammanhållning. Deras utformning och styrningsstruktur säkerställer att investeringsstrategierna adresserar territoriella utmaningar och möjliggör både nationell och decentraliserad regional planering och genomförande, där EU:s prioriteringar anpassas efter de territoriella behoven" (s.4).

- Detsamma gäller slutsatsen att: ”ERUF och Sammanhållningsfonden gör det möjligt att hantera specifika utvecklingsutmaningar som annars inte skulle drivas i samma utsträckning utan dessa fonder. Fondernas mervärde innefattar ett långsiktigt strategiskt perspektiv och kapacitetssuppleering på subnationell och regional nivå, med positiva spridningseffekter på genomförandet av nationella instrument. Principen om flernivåstyrning och partnerskap knyter samman EU-, nationell och regional nivå genom ett platsbaserat angreppssätt, vilket är unikt för de utvärderade fonderna jämfört med andra nationella och EU-instrument. Fonderna bidrar till områden med en tydlig europeisk dimension, inklusive klimatarbete, digital omställning, försvar, transeuropeisk transport samt interregionalt och gränsöverskridande samarbete” (s.5).
- Region Gotland är också positiv till att kommissionen fortsatt anser att Regionalfonden ska ge särskild uppmärksamhet åt landsbygdsområden, områden som påverkas av industriell omställning samt regioner med utmanande naturgivna eller demografiska nackdelar, såsom nordliga regioner med låg befolkningstäthet, öar, gränsöverskridande och bergsområden (Artikel 174 TFEU).
- Region Gotland ser positivt på att implementeringen av Regionalfonden, Sammanhållningsfonden och Interreg fortsatt sker genom delad förvaltning mellan medlemsstaterna och indirekt förvaltning av kommissionen (s.6). Regionen välkomnar också att principerna om subsidiaritet och proportionalitet fortsatt ska respekteras vid genomförandet av ERUF och Sammanhållningsfonden (paragraf 7, s.9). Regionen betonar dock att utformning, mobilisering, genomförande, uppföljning och utvärdering måste samordnas väl och inkludera den regionala och lokala nivån för att säkerställa att subsidiaritetsprincipen efterlevs, särskilt med hänsyn till regionernas roll som regionalt utvecklingsansvariga.
- Region Gotland välkomnar EU-kommissionens förslag att Interreg ska implementeras utanför de nationella och regionala partnerskapsplanerna i form av en egen Interreg-plan (paragraf 12, s.10). Regionen ser också positivt på kommissionens slutsats att större harmonisering och mer robust samordning mellan olika EU-finansieringsströmmar är ett viktigt område för förbättring, särskilt i relation till Interreg (s.5). Interreg är en viktig kompletterande finansieringskälla till andra EU-fonder och särskilt relevant för Gotland, då programmet möjliggör gränsöverskridande och interregionala samarbetsprojekt, till exempel i Östersjöområdet.
- Region Gotland vill särskilt betona artikel 4 (s.12), som anger att medlemsstaterna, enligt artikel 174 (TFEU), ska rikta särskild uppmärksamhet mot regioner med strukturella eller demografiska nackdelar – exempelvis landsbygdsområden, regioner i industriell omställning, glest befolkade

nordliga regioner, öar, gränsöverskridande och bergsområden. Region Gotland understryker även vikten av ett integrerat angreppssätt, med öronmärkt finansiering och särskilda kapitel i nationella och regionala partnerskapsplaner. Region Gotland uppmanar till tydligare inkludering av öar och skärgårdar i kommande planer, och välkomnar dialog om och möjligheten till ett särskilt kapitel och öronmärkt finansiering.

- Region Gotland välkomnar även artikel 5 (s.13), som belyser vikten av territoriell utveckling och kopplingar mellan stad och landsbygd för hållbar stadsutveckling. Regionen understryker att närliggande landsbygdsregioner, öar och skärgårdar har stor betydelse för samhällsutvecklingen i urbana områden (paragraf 10, s.10). Regionen anser dock att det bör finnas ett tydligare krav på medlemsstaterna att inkludera kapitel utifrån detta perspektiv i partnerskapsplanerna, och inte lämnas så vagt som nuvarande lydelse där medlemsstaterna ”bör”, ”kan” eller ”uppmanas” att göra detta.

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska socialfonden som en del av den nationella och regionala partnerskapsplanen enligt förordning (EU) [NRPförordningen] och om villkor för genomförandet av unionens stöd till sysselsättning av god kvalitet, kompetens och social inkludering under perioden 2028–2034 (COM/2025/558)

- Region Gotland välkomnar EU-kommissionens slutsats att ESF fortsatt kommer behålla sin oberoende rättsliga grund enligt artikel 162 (TFEU), trots att fonden verkar inom ramen för de nationella och regionala partnerskapsplanerna och deras gemensamma regelverk (s.2; paragraf 10, s.7). Detta bedöms som särskilt viktigt då ESF länge varit en framgångsrik och synlig finansieringskälla för investeringar i människor, sociala rättigheter, sysselsättning och arbetsmarknad.
- Region Gotland är positiv till ESF:s inriktning enligt paragraf 13–15 (s.8). Sammanfattningsvis ska ESF fortsatt stödja sysselsättning, lika tillgång till arbetsmarknaden, rättvisa och goda arbetsvillkor samt arbetskraftsrörlighet, med särskild uppmärksamhet på utsatta grupper, personer som påverkas av den gröna och digitala omställningen, samt de längst från arbetsmarknaden. Även satsningar på modernisering och digitalisering av sjukvården, motverkan av diskriminering på arbetsmarknaden, förbättrade villkor för personer med funktionsnedsättningar, social inkludering och fattigdomsreducerande åtgärder ingår. Region Gotland understryker dock behovet av att prioritera de mest kritiska utmaningarna på regional och lokal nivå i partnerskapsplanerna, då programmet omfattar en mycket bred uppsättning utmaningar som delas mellan medlemsstaterna.

- Region Gotland ser särskilt positivt på fortsatt fokus på ungdomar, då nuvarande programperiod visar ett stort behov, särskilt på Gotland och i Småland och Öarna.
- Region Gotland uppmärksammar att EU-kommissionen betonar att ”effektiv och ändamålsenlig genomförande av åtgärder som stöds av NRP-planen, inklusive ESF, är beroende av god styrning och partnerskap mellan alla aktörer på relevanta territoriella nivåer, samt med socioekonomiska aktörer, i synnerhet sociala parter och civilsamhällesorganisationer” (s.2). Regionen anser att flernivåsamverkan är en grundförutsättning för ett effektivt och ändamålsenligt genomförande av ESF, särskilt då regional och kommunal nivå möter målgruppen i verksamheter såsom skola, vuxenutbildning, vård och arbetsmarknadsinsatser.
- Region Gotland ser positivt på att ESF fortsatt ska komplettera ERASMUS-programmet, även om detaljer om detta ännu inte framgår tydligt i remissen (s.3). Region Gotland välkomnar, i likhet med förordningen för Regionalfonden, Sammanhållningsfonden och Interreg, att ESF grundas på subsidiaritetsprincipen (s.4). Beslut bör fattas nära medborgarna, och EU-åtgärder ska motiveras utifrån nationella, regionala eller lokala förutsättningar.
- Region Gotland ser positivt på att medlemsstater bör avsätta en miniminivå av resurser inom sina partnerskapsplaner till ESF, för att säkerställa att sociala åtgärder inte nedprioriteras. Regionen delar kommissionens slutsats att medlemsstaternas olika socioekonomiska utmaningar kräver flexibilitet och anpassning till nationella och regionala särdrag (paragraf 12, s.7).

Regionstyrelsen

Meit Fohlin (S)
Ordförande Regionstyrelsen

Stefan Hollmark
Regiondirektör